

ЛІТЕРАТУРА:

1. Касумов Т.К. Социология правосудия: вопросы методологии и предвидения // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.bibliofond.ru/view.aspx?id=13502.
2. Маляренко В.Т. Суд // Юридична енциклопедія: В 6 т. - Т. 5: П-С / Редкол.: Ю.С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. – К.: Укр. енциклопедія, 1998. – С.686.
3. Прилуцький С. В. Судова влада в умовах формування громадянського суспільства та правової держави в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу до статті: <http://mydisser.com/ru/catalog/view/6/350/16747.html> .
4. Прилуцький С.В. Соціальний феномен суду як цивілізаційної основи розвитку людства [Електронний ресурс]. – Режим доступу до статті: <http://kia.court.gov.ua/sud2690/1j/4q/52606/>.
5. Сіда Ю.С. Судова влада в умовах трансформації українського суспільства: дис.... канд. соц. наук / Харківський нац. ун-т ім. В.Н. Каразіна. – Х., 2005. – С. 5

Наулік Н. С.

к.ю.н., доцент, заступник директора інституту підготовки фахівців з вищою освітою та підвищення кваліфікації прокурорів Національної академії прокуратури України

ОСНОВНІ АСПЕКТИ ПІДТРИМАННЯ ПРОКУРОРОМ ДЕРЖАВНОГО ОБВИНУВАННЯ

В Україні здійснюються великомасштабні перетворення, спрямовані на зміцнення демократії й створення правової держави. В таких умовах, одним із головних напрямків розвитку держави є зміцнення законності та правопорядку. Виникає гостра потреба у визначенні та реалізації завдань забезпечення законності, захисту прав і законних інтересів громадян, верховенства права.

Це зумовлено ростом злочинів, поєднаних з насильством, жорстокістю й цинізмом. Злочинність стає більш організованою. Вона є одним з головних факторів, що негативно впливають на забезпечення правопорядку і внутрішньої безпеки держави. Характерною ознакою суспільних відносин стала зневага до закону та його ігнорування.

Органом на який покладено завдання охорони суспільних відносин від неправомірних посягань є прокуратура. Реалізуючи визначені законодавством функції, прокурор діє з метою захисту прав і свобод людини, загальних інтересів суспільства та держави.

Функцією прокуратури, яка властива більшості правових систем сучасності є підтримання державного обвинувачення в суді. Ця функція закріплена у п. 1 ст. 121 Конституції України [1] і знайшла своє відображення у п.1 ч.1 ст.2 Закону України «Про прокуратуру» від 14 жовтня 2014 року [2]. Крім того, в Конституції України (ст. 129) закріплено, що до основних засад судочинства відносять підтримання в суді державного обвинувачення прокурором [1].

Правові засади здійснення функції державного обвинувачення, визначені Конституцією, Законом України «Про прокуратуру», Кримінальним процесуальним кодексом України, деталізовано у наказі Генерального прокурора України «Про організацію діяльності прокурорів у кримінальному

провадженні» № 4гн від 19 грудня 2012 року (Зі змінами, внесеними наказом Генерального прокурора України від 26.07.2013 №4гн-1) [3]. Положення даного наказу визначають обов'язкову участь прокурора у судовому розгляді усіх кримінальних справ, за винятком справ приватного обвинувачення. При цьому має бути забезпечена ефективна реалізація повноважень прокурорів щодо всебічного, повного, об'єктивного та неупередженого дослідження обставин кожної справи, своєчасне вжиття заходів до реального поновлення порушених прав людини та усунення причин і умов вчинення злочинів.

Підтримання державного обвинувачення у суді вважається службовим обов'язком кожного керівника прокуратури та його заступників. Призначення державних обвинувачів має здійснюватися з урахуванням їх кваліфікації, досвіду роботи, характеру, обсягу та складності справи. У справах, розслідуваних органами прокуратури, державний обвинувач призначається з моменту пред'явлення підозри, а в разі оскарження постанов чи дій слідчого або прокурора на стадії досудового слідства – перед розглядом скарг судом. У складних багатоепізодних справах за необхідності підтримання державного обвинувачення доручається групі прокурорів, серед яких визначається старший із них. Заміна державних обвинувачів допускається тільки у виняткових випадках. У разі незгоди відповідного прокурора з позицією державного обвинувача перший може призначити іншого обвинувача або особисто підтримувати обвинувачення [4, С. 134].

Державне обвинувачення, як визначено у ст. 3 КПК — це процесуальна діяльність прокурора, що полягає у доведенні перед судом обвинувачення з метою забезпечення кримінальної відповідальності особи, яка вчинила кримінальне правопорушення.

Завдання державних обвинувачів - максимально сприяти суду в об'єктивному встановленні обставин справ і прийнятті законних та обґрунтованих рішень. При цьому ними принципово обстоюються державницька позиція захисту прав потерпілих, невідворотності покарання і за необхідності вносяться апеляції, касаційні подання та інші процесуальні документи про перегляд судових рішень.

Проблеми державного обвинувачення завжди перебували в центрі уваги фахівців, оскільки це складний і відповідальний вид діяльності, але особливого значення набули при обговоренні судово-правової реформи. Тепер, коли змагальність відповідно до ст. 129 Конституції України стала однією з основних засад судочинства, виникає питання про функції прокурора при розгляді в суді кримінальних справ.

Позитивне вирішення цього питання полягає в тому, що в суді першої інстанції прокурор виконує функцію підтримання державного обвинувачення від імені держави. При цьому прокурор користується процесуальним статусом сторони й виконує обов'язки щодо обґрунтування обвинувальної тези або відмови від обвинувачення, якщо вона не підтвердилася. Таке положення закріплено в КПК і перестало бути дискусійним.

Підсумовуючи сказане про процесуальне становище прокурора в судовому розгляді, необхідно дійти такого висновку: у цій стадії кримінального провадження прокурор має процесуальне становище сторони - обвинувача, рівноправного з іншими сторонами, які беруть участь у справі, і, підтримуючи наданими йому законом засобами державне обвинувачення, виконує, таким чином, державно-правову функцію у кримінальному провадженні, покладену на нього Законом України "Про прокуратуру"[2].

Рішення прокурора по справі з обвинувальним актом, коли він з ним погоджується, а справу направляє до суду, має особливе значення. Воно означає, що прокурор, погодившись із висновками слідчого, бере на себе обов'язок підтримати їх у суді, куди він направляє справу для розгляду по суті.

Обов'язком прокурора, який затвердив обвинувальний акт, є підтримання по справі державного обвинувачення, така вимога знайшла чітке закріплення у п. 15 ст. 36 КПК, де конкретизовано цей обов'язок: «...прокурор під час проведення досудового розслідування уповноважений: підтримувати державне обвинувачення в суді, відмовлятися від підтримання державного обвинувачення, змінювати його або висувати додаткове обвинувачення» [5].

При цьому необхідно підкреслити, що в судах обвинувачення підтримує прокурор, який визначається керівником відповідного органу прокуратури після початку досудового розслідування і здійснює повноваження до завершення кримінального провадження (ст. 37 КПК).

Суть вимог Закону України "Про прокуратуру", КПК України і наказів Генерального прокурора України до прокурора, який бере участь у суді як державний обвинувач, полягає в такому:

- підтримання державного обвинувачення є одним із пріоритетних напрямів діяльності прокуратури, найважливішим службовим обов'язком прокурора;
- прокурор повинен суворо керуватися Конституцією і законами України;
- бути гарантом конституційних і процесуальних прав громадян, залучених до судочинства в кримінальній справі (потерпілий, підсудний та ін.);
- проявляти активність у дослідженні доказів, сприяти всебічному дослідженню обставин справи;
- забезпечувати об'єктивність при здійсненні функції державного обвинувачення, підтримувати обвинувачення тільки в міру його доведеності й таким чином сприяти прийняттю законного та справедливого судового рішення в кримінальній справі;
- реагувати на виявлені в суді грубі помилки та порушення законності під час досудового слідства.

З метою успішного виконання перелічених завдань керівникам органів прокуратури необхідно приділяти особливу увагу організації роботи щодо нагляду за додержанням законів під час проведення досудового розслідування; підтримання державного обвинувачення; вдосконалювати підготовку державних обвинувачів; вивчати і впроваджувати позитивний досвід роботи; проводити навчально-методичні заходи з метою підвищення якості участі прокурорів у розгляді судами кримінальних справ.

Таким чином, підтримання державного обвинувачення в суді - є найважливішим спектром процесуальної діяльності прокурора-обвинувача, який перебуває в нерозривному зв'язку з покладеним на нього конституційним обов'язком сприяти цілям правосуддя та має на меті кримінальне переслідування особи за вчинений злочин, представляти публічний інтерес держави і бути гарантом законних інтересів громадян, втягнутих у сферу правосуддя у кримінальних справах [6, С. 89].

ЛІТЕРАТУРА:

1. Конституція України : від 28 червня 1996 р. // Відомості ВРУ. – 1996. – № 30. – Ст. 141
2. Закон України «Про прокуратуру»: від 14 жовтня 2014 року // Відомості ВРУ, 2015, № 2-3, Ст.12.

3. Про організацію діяльності прокурорів у кримінальному провадженні / Наказ Генерального прокурора України № 4гн від 19 грудня 2012 року (Зі змінами, внесеними наказом Генерального прокурора України від 26.07.2013 №4гн-1) // Режим доступу: http://www.gp.gov.ua/ua/gl.html?_m=publications&_t=rec&id=94102
4. Попович Є.М. Шляхи розвитку прокуратури України: Монографія.-Х.:2008.
5. Кримінальний процесуальний кодекс України // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2013, № 9-10, № 11-12, № 13, ст.88
6. Каркач П.М. Державне обвинувачення в суді за новим кримінальним процесуальним законодавством в Україні: навч. посіб./П.М.Каркач.-Х.:Право,2013.-184с.

Паславська О. Я.
к.ю.н доцент кафедри цивільного
права та процесу ЮФ ТНЕУ

ПРИРОДА ПРАВ ЛЮДИНИ ТА ГЕНЕЗА ЇХ ПРАВОВОГО ЗАКРІПЛЕННЯ

Сучасне міжнародне право розглядає права людини як природні та невід'ємні. Отже, права людини — це не дарунок держави чи уряду, вони з'являються не внаслідок їх закріплення у правових актах. Як сказано у ст. 1 Загальної декларації прав людини, «всі люди народжуються вільними та рівними у своїй гідності та правах»[1]. Кожна людина, незалежно від раси, кольору шкіри, статі, віросповідання, мови, має права та свободи, і ніхто не має права свавільно позбавити людину її прав і свобод.

У міжнародному праві норми про права людини спочатку виникали як реакція на жорстокі та нелюдські способи й методи ведення воєн. На основі цих норм виникло міжнародне гуманітарне право. Перші міжнародні акти були спрямовані на боротьбу з рабством і работоргівлею (Декларація про заборону торгівлі неграми-невільниками 1815 р.[6], Генеральний акт про Конго 1885 р.[7], Брюссельська конвенція 1889 р.[8], Генеральний акт Брюссельської конференції 1890 р.[9] та ін.)

Потреба в міжнародних стандартах прав людини вперше далася взнаки наприкінці 19 століття, коли індустріальні країни почали приймати трудове законодавство. Законодавство, яке підняло вартість праці, мало наслідком погіршення конкуруючої спроможності цих країн стосовно тих, які не мали трудового законодавства. Економічна необхідність примусила їх радитися між собою, що спричинило появу перших конвенцій, у яких держави давали зобов'язання іншим державам стосовно прав своїх власних громадян. Бернська Конвенція 1906 року проти праці жінок у нічну зміну може розглядатися, як перша багатостороння конвенція, яка має на меті захист соціальних прав. В 1919 році було засновано Міжнародну Організацію Праці (МОП), яка прийняла багато конвенцій, які регулюють права людини в галузі праці.

Тобто лише в ХХ ст. ідея прав людини опинилася дійсно в центрі світової політики. Після закінчення Першої світової війни Ліга Націй безпосередньо взялася за розробку міжнародно-правових питань захисту прав національних, етнічних, релігійних і мовних меншин.